

SYLWETKI PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

54 2

ANTONI PONIKOWSKI

(1878—1949)

Antoni Ponikowski urodził się 29 V 1878 r. w Siedlcach w rodzinie inteligentnej; był synem Stanisława, urzędnika Towarzystwa Kredytowego. W 1897 r. ukończył ze złotym medalem gimnazjum siedleckie i podjął studia na Wydziale Matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego, a po otwarciu w 1898 r. Warszawskiego Instytutu Politechnicznego przeniósł się na jego Wydział Inżynieryjno-Budowlany, który ukończył z odznaczeniem w styczniu 1903 r.

Pracę zawodową rozpoczął w Warszawskim Okręgu Komunikacji Wodnej, gdzie w latach 1903—1904 zajmował się pomiarami Wisły na odcinku od Warszawy do Modlina. W lutym 1905 r. podjął pracę w biurze melioracyjnym galicyjskiego Wydziału Krajowego w Krakowie. Po powrocie do Warszawy w sierpniu 1907 r. założył wspólnie z inż. S. Turczyńskim biuro melioracyjne, które w latach następnych wykonało wiele prac melioracyjnych m.in. na Polesiu. Równocześnie wykładał meliorację w szkole średniej E. Rontalera (1908—1910), następnie prowadził wykłady z miernictwa i melioracji m.in. na Kursach Przemysłowo-Rolniczych przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie (1911—1917).

Już w okresie studiów rozpoczął aktywną działalność społeczno-polityczną. W listopadzie 1898 r. należał do grona inicjatorów i założycieli Zjednoczenia Studentów Politechniki Warszawskiej i przez rok był jego prezesem (od marca 1900 r. do kwietnia 1901 r.). W „Zjednoczeniu” reprezentował nurt narodowy jako członek Ligi Narodowej (LN). Na znak protestu przeciwko prorosyjskiej polityce R. Dmowskiego w czerwcu 1911 r. wystąpił z LN i utworzył grupę „Secesja”, przekształconą w 1914 r. w Związek Narodowy, a następnie w Polskie Zjednoczenie Narodowe (PZN). Wraz z częścią członków PZN w 1915 r. zgłosił akces do Ligi Państwowości Polskiej.

W okresie okupacji niemieckiej (1915—1918) działał początkowo jako sekretarz Zarządu i naczelnik Biura w Wydziale Oświecenia Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy, a następnie jako minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — WRiOP (7 XII 1917—4 XI 1918) w powołanym przez Radę Regencyjną rządzie Królestwa Polskiego. Krótkotrwałe pełnił funkcję tymczasowego kierownika rządu (17 II—4 IV 1918). Od 1916 r. wchodził w skład Rady Głównej Opiekuńczej.

W dwudziestoleciu międzywojennym powoływany był dwukrotnie na stanowisko premiera (19 IX 1921—5 III 1922 i 10 III—6 VI 1922); w obu gabinetach piastował zarazem tekę ministra WRiOP. Gabinety A. Ponikowskiego traktowano jako bezpartyjne i fachowe, mające rozwiązać głównie problemy gospodarcze, czego nie udało się jednak osiągnąć. W okresie późniejszym związał się ze Stronictwem Chrześcijańskiej Demokracji (ChD) i jako przedstawiciel ChD zasiadał w Sejmie III kadencji (1930—1935), będąc prezesem chadeckiego klubu poselskiego. Na po-

czątku 1935 r. stanął na czele rozłamowej grupy posłów chadeckich, opowiadających się za prostanacyjną secesją w postaci Stronictwa Chrześcijańsko-Ludowego. W marcu t.r. zrezygnował z mandatu poselskiego i stopniowo zaczął się wycofywać z areny politycznej.

Mimo wielorakiej, absorbującej działalności społeczno-politycznej A. Ponikowski potrafił znaleźć czas na pracę naukową i dydaktyczną w Politechnice Warszawskiej (PW). Brał udział w organizacji tej uczelni (1915), a od 1916 r. prowadził wykłady i kierował Katedrą i Zakładem Miernictwa. Od stycznia do września 1917 r. był dziekanem Wydziału Inżynierii Rolnej. Z dniem 3 IV 1919 r. został mianowany profesorem zwyczajnym. Wybrany przez Senat rektorem PW na rok akad. 1921/22, w dniu 5 X 1921 r. złożył rezygnację w związku z wyborem na stanowisko prezesa Rady Ministrów. Do pracy na uczelni wrócił w drugiej połowie 1922 r. W roku akad. 1923/24 piastował ponownie godność rektora, a w latach akad. 1924/25—1925/26 był prorektorem PW. W latach akad. 1937/38—1938/39 pozostawał dziekanem Wydziału Inżynierii. Jako dziekan tego wydziału wszedł w skład Komitetu Honorowego I Polskiego Kongresu Inżynierów (12—14 IX 1937 r. we Lwowie), na którym zabierał głos w dyskusji nad zagadnieniami gospodarki wodnej i zasiadał w Prezydium Kongresu.

W początkowym okresie okupacji hitlerowskiej wykładał na tajnych kompletach dla studentów Wydziału Architektury PW. W latach 1940—1942 pracował jako nauczyciel w Państwowej Szkole Budownictwa Lądowego i Wodnego w Warszawie. Nawiąawszy współpracę z Delegaturą Rządu na Kraj, brał udział w konspiracyjnych pracach programowych nad odbudową i rozbudową polskiego szkolnictwa wyższego po wojnie. Od 1942 r., poszukiwany przez gestapo, musiał się ukrywać. Po upadku powstania warszawskiego przeszedł przez obóz w Pruszkowie, następnie osiadł w Krakowie, gdzie doczekał wyzwolenia.

Pod koniec maja 1945 r. przeniósł się z Krakowa do Lublina i objął funkcję zastępcy rektora tworzącej się tam PW. Od 1 VI do 1 X 1945 r. pełnił obowiązki rektora PW z tymczasową siedzibą w Lublinie. Po przeniesieniu PW do Warszawy ograniczył swą działalność do kierowania Katedrą Miernictwa na Wydziale Inżynierii. Prof. A. Ponikowski przygotował do druku w 1939 r., wspólnie z J. Ausspitzem, podręcznik „Miernictwo”, był też autorem wielu artykułów prasowych. Jako dydaktyk wniósł duży wkład w opracowanie i realizację programu nauczania miernictwa na uczelni. Zmarł 27 XII 1949 r. w Warszawie i został pochowany na cmentarzu Powązkowskim (155-VI-23). Odznaczony m.in. Krzyżem Wielkim z Gwiazdą Orderu Polonia Restituta.

Opracował Józef Piłatowicz